

P R O M E M O R I A

prezvzišenemu gospodu škofu
dr. Gregoriju Rožmanu.

Žalostne razmere v našem katoliškem krogu, zlasti med našo katoliško inteligenco, so zadnja leta dale povod mnogoterim trenjem in težavam, pa tudi raznim akcijam za njihovo izboljšanje. Mnogi odlični katoliški inteligenti, ki jim nihče ne bi mogel očitati nepravovernosti in premale vdanosti cerkvi, neizkušenosti in nerazsodnosti, so tudi Vas, prevzvišeni, ob raznih prilikah posamič in po več skupaj opozarjali na nekatere nevarne pojave, ki morajo prej ali slej privedi do nepremostljivega razkola med nami.

Žal, da so vse te, dobrohotene in stvarno utemeljene intervencije ostale brez pravega uspeha. Nasprotno, struja, ki se pod idejnim in organizatoričnim vodstvom znanih oseb spretno prikazuje kot najbolj odločna zagovornica katoliške pravovernosti in brezpogojne discipliniranosti nasproti cerkvi in Vam kot našemu škofu, je dobivala vedno večji vpliv. S svojim brezvestnim sumničanjem, natolcevanjem in obsojanjem vseh, ki se ji niso mogli ali hoteli v vsem brezpogojno podrediti, je ta struja neumorno sejala razdor med nami ter kot premalo odločne in nepravoverne izključevala iz našega katoliškega občestva, vse, ki jih je iz Boga kakšnega razloga vzela na piko.

Ko je lani ta struja ob Kocbekovem „Premišljevanju o Španiji“ pričela proti piscu in uredništvu Doma in sveta svojo nekulturno in nekrščansko gonjo ter je vidno razkazovala svojo oblastnost in nasilnost, pripravljena brezobzirno uničiti vsako kulturno dobrino, samo da dokaže svojo premoč, sem v zavesti, da prehajamo v odločilno dobo našega notranjega razvoja, v članku "Po usodni poti" javno opozoril na pretečo nevarnost. Pokazal sem, kje je pravi vzrok vedno večjega razdora med nami in opozoril na usodne posledice tega razvoja.

Žal, da je tudi ta klic k iztreznjenju ostal brez pozitivnega uspeha. Zgodba z Domom in svetom se je nadaljevala in stopnjevala, dokler ji niste še Vi sami dali svojo izjavo v Škofijskem listu odločilen poudarek.

Koliko trpljenja, bridkih duševnih muk in skisk je na ta način ta nepotrebna zgodba povzročila našim najboljšim in najodličnejšim katoliškim inteligentom, koliko dragocenega časa in energije jim je vzela, ne da bi prav vedeli, zakaj in čemu. In vendar bi se ta žalostna afera, ki bo ostala neizbrisen kulturni madež na našem katoliškem krogu, brez vsakršnega avtoritativnega nastopanja tako lahko za vse strani zadovoljivo uredila.

Nekako vzporedno s tem se je premoč omenjene struje vedno bolj kazala tudi v odnosu do večine naših akademikov in njihovega dela. Posebno vidno je postalo to ob pripravah za lansko akademsko zborovanje v Bohinj, kamor ste nam ~~brez vsakršnega pravega vzloga in~~ ^{na podlagi golih sumničev, ki struje} ne da bi o naših namerah pri nas povprašali s posebnim dekretom poslali svojega nadzornika in sicer takega, ki ste o njem lahko naprej vedeli, da bo to svojo misijo brezobzirno zlorabil. S tem ste akademikom in zlasti še nam predavateljem na najbolj viden način izrazili ^{svoje} nezaupanje ter nas tako kruto udarili, da se še danes samo vprašujemo, kako je bilo to sploh mogoče.

Ob velikem samopremagovanju in modri previdnosti je ~~Bohinjsko~~ zborovanje kljub izzivalnemu in žaljivemu nastopu Vašega odposlanca in njegovih spremljevalcev poteklo v najlepšem redu, brez najmanše osti proti komurkoli. Udeleženci tega zborovanja so s svojim zares vzornim ponašanjem in moškim potrpljenjem zaslužili, da bi jih ^{prevzvišeni}, posebej pohvalili, na njihove nasprotnike pa vplivali, naj bi vsaj po tečaju odnehali in obmolknili, če že niso hoteli priznati in popraviti storjene krivice. V resnici pa se je zlasti v listu "Mi mladi borci" po tečaju še z večjo ostrino nadaljevala sistematična gonja lažnjivega poročanja, zavijanja in natolčevanja, ne da bi ^{mogli shlepet} ~~kač~~ slišati, da ste Vi kot vrhovni pokrovitelj tega gibanja poskusili to nekrščansko početje zavreti in napraviti red.

Da bi izpolnili akademikom dano obljubo, smo Vam nekateri predavatelji ^{po} tečaju v skupnem pismu potožili radi žaljivega nastopa Vašega zastopnika ter Vas prosili za primerne ukrepe, da bi se sporne stveri vsestransko pretresle in prečistile ter bi se na ta način dosegla zares prava edinost med nami. Toda tudi na to pismo, pisano res z najboljšim namenom, je sledil duhovnikom samo suh ukaz "Poslušajte svojega škofa", lajka^{on} pa - molk. Ta odziv je moral osupniti vse, ki smo verjeli in upali, da imamo v Vas nepristranskega vodnika, ki bo s svojim vplivom pripomogel, da se bodo naše težave končno le zlepa uredile, kakor je krščanski družbi primerno.

Da bi se v paprež izognili podobnim neprilikam, kot smo jih imeli ob Bohinjskem zborovanju, so se akademiki letos še prav posebno potrudili, da bi vse pripravili in uredili v popolnem soglasju z Vami. Toda potem, ko so v vsem ugodili Vašim željam in so tudi odboru KA izrazili svojo pripravljenost, sodelovati pri morebitnem skupnem akademskem zborovanju, ste jih presenetili s pismom, kjer "zelo nujno" prosite, naj bi letos v počitnicah ne imeli nikakih zborovanj, češ da taka zborovanja oziroma taki tečaji škodujejo edinosti med nami katoličani. Ta Vaša želja je v pismu izražena sicer popolnoma na splošno, za vsa akademska društva, v resnici pa zadeva samo nameravano skupno zborovanje Danáče, Zarje in Savice, medtem ko bodo nasprotne skupine (Mladci in Stražarji) imeli svoja zborovanja.

Še bolj kot to pismo pa je presenetilo in zadelo akademike in nas predavatelje poročilo o razgovoru, ki so ga o tej stvari imeli z Vami zastopniki akademskih društev dne 30. junija. To poročilo (napisano takoj po razgovoru) še posebno potrjuje, kar smo že dolgá slutili in prebridko občutili: kaže, kakor ^{da} ne iščete poti k resnični edinosti med katoliškimi akademiki in starešinami v izglajevanju in odstranjevanju obstoječih nasprotij, marveč se s svojo naklonjenostjo in voljo postavljate za znani najbolj ozki, nestrpni in nasilni skupini v naših akademskih in starešinskih vrstah. Nasproti struji, ki združuje v sebi največ akademikov in veliko večino najboljših, najpravevernejših in hkrati najodličnejših naših kulturnih delavcev, pa komaj še prikrivate svoje nezadovoljstvo ter jo z oteževanjem in preprečevanjem nameravanega dela dejansko zatirate.

Prezvišeni, dobro se zavedam vse bridkosti, ki je v tej ugotovitvi; zavedam pa se tudi daleč segajočih, rekel bi usodnih posledic, ki odtod izvirajo. Zato se prav po beseda^h Vašega patrona Sv. Gregorija Velikega: "Habens intellectum, curet omnino ne taceat" (In Evang. hom. 9. n. 7), ne morem zdržati, da Vas v teh odločilnih trenutkih ne bi pošteno, jasno in odkrito opozoril na nekatera najbolj značilna dejstva in Vam povedal nekaj misli, ki se Vam sicer utegnejo zdeti nekam tuje in zoperne, pa niso radi tega nič manj resnične in uvaževanja vredne.

— . —

Prezvišeni, boli Vas razdor med našimi katoliškimi izobraženci, zlasti med našo akademsko mladino in bi ga radi odpravili.

Gotovo, kot škof, ki je dolžan skrbeti za edinstvo med verniki, ne morete in ne smete ravnodušno gledati sedanjih tako žalostnih razprtij v našem katoliškem taboru. To velja toliko bolj, ker je, kakor pravite v svojem pismu, "prava edinstvo med katoličani posebej med katoliškimi inteligenti tako velika in v sedanjih razmerah nujno potrebna dobrina, da moramo biti pripravljeni vse storiti, da jo dosežemo in ohranimo."

V tem pogledu ni in ne more biti med nami nikakega nesoglasja in nikakih razprtij. Nasprotno, prepričan sem, da je tudi med tistimi katoliškimi inteligenti, duhovniki in laiki, ki^o po mnenju nekaterih za to katoliško edinstvo premalo vneti ali jo celo rušijo, velika večina takih (izjeme se dobe povsod), ki to edinstvo prav tako iskreno žele, kot Vi sami.

Tudi sem trdno prepričan, da pravi vzrok sedanjih čudnih nesoglasij in nasprotstev med nami ni in ne more biti v idejnih razlikah, v tem, da gledamo nekateri na pojedine aktualne življenske probleme našega časa tu in tam nekoliko drugače kot drugi. Takih nebistvenih razlik je bilo med našo inteligenco vedno dovolj tudi v časih, ko ni bilo med nami nikakih večjih razprtij in smo navzven vedno in povsod enotno nastopali. Tudi danes niso te razlike niti približno ne tako velike, da bi mogle, kaj~~ti~~ še morale ogražati našo enotnost v stvareh, kjer je nujno potrebna in nevarno slabiti našo delavnost in aktivnost.

Pravi vzrok naše needinosti, ki postaja zares že nevarna in usodna, je, kakor najbrž tudi sami veste, povsem drugje - pri peščici znanih oseb, ki si lastijo nekak monopol v vodstvu vseh naših kulturnih, gospodarskih in političnih zadev, vse, ki se jim brezpogojno ne pokore ali jim drugače niso po volji, pa najbolj brezobzirno obsojajo in iz našega katoliškega občestva izključujejo. Tuđ je tisti pravi in edini zares odločilni vzrok, zaradi katerega postajajo naše inteligenčne vrste vsak dan bolj razklane in zija med nami vedno večji prepad.

Prevzvišeni, ne bom popisoval krivic in trpljenja, ki so ga ti ljudje s svojim brezvestnim natolcevanjem in obsojanjem leta in leta povzročali tolikim našim najboljšim inteligentom. Tudi ne bom pripovedoval, kako so po svojih učencih zanesli spor in sovraštvo prav povsod, kjer so se pojavili, tudi v verske organizacije in kongregacije. Samo to dovolite naj vprašam: ali je v družbi, kjer se nekateri tako ponašajo, sploh mogoča prava edinost in resnično soglasje.²

Prevzvišeni, ali se Vam ne zdi čudno, skoraj bi rākel nerazumljivo, ako vidite, da stoji danes velika večina naših najboljših, Cerkvi s srcem vdanih in vrh tega najspodobnejših mož, duhovnikov in lajikov, ki bi vsi radi z največjim veseljem žrtvovali vse svoje sile in sposobnosti za rast in naprēdek pravega krščanstva med nami, nekam ob strani, da so do mala vsi kar po vrsti osumljeni nepravevernosti in neodločnosti, gotovo pa premale vdanosti Cerkvi, so povsod od dela izključeni ali vsaj nezaželjeni.

Prevzvišeni, če ne bi bilo nobenih drugih sumljivih^{tu} znakov in dejstev kot to, bi se morali vprašati ali je, res vse v redu ali ni glavna napaka in krivda pri tistih, ki ~~temu~~^{mogoče} obsojajo in izključujejo. Zato mi resne morete zameriti, ako se z mnogimi drugimi vprašujem, kako je mogoče, da ste brez pravega uvaževanja dosedaj prešli vse opozoritve in prošnje, ter ste, kakor vsem najvkljub odledno podpirali te ljudi in na ta način posredno krili to njihovo zlo delo.

Prevzvišeni, če bi hotel te stvari razpredati, bi Vam lahko s takimi in podobnimi bridkostmi napolnil ne vem koliko strani. Toda ne gre za to. Prosim Vas le, zelo prosim, poskusite si vse to predočiti, potem pa zares nepristransko presodite, kje je pravi vzrok tiste usodne ne-

^{slage}
ednosti, ki je je danes med nami res toliko.

Če boste to storili, Vam bo postalo ^{tudi} takoj jasno, kje je tista edina prava pot, ki vodi k prepotrebni ~~nevarnosti~~ ~~ednosti~~ med nami, prav posebno pa boste uvideli, da te ednosti kljub najbdijsi volji ne bo, ako se boste postavljali enostransko za omenjeno ^{skupino} ~~skupino~~ in zahtevali, naj s^o ji vsi v vsem brezpogojno podredijo.

Prevzvišeni, prosim Vas ne smatrajte tega kot napoved kakršnekoli nepokorščine, marveč samo kot ugotovitev nečesa, kar je po naravnih zakonih človeškega življenja popolnoma ^{neizogibno} ~~nemogoče~~. Na ta način pač lahko dosežemo, da se bomo nekateri umaknili in umolknili, čeprav je to žrtev, ki je v takih okolnostih nima nihče pravice zahtevati. Toda ne smete pozabiti, da take žrtve marsikdo, zlasti med mlajšimi, ne prenese in ne zmore. Taki, in teh ne bo malo, bodo šli svoja pota in prava notranja ednost med nami bo bolj oddaljena, kot je danes.

Končno naj mi bo v tej zvezi dovoljeno pripomniti še tole: Prevzvišeni, Vi dobro poznate sredstva in metode, ki jih uporablja skupina, ~~o~~ kateri tu govorim, nasproti vsakomur, ki ji ni ljub. Ta sredstva in metode so tako posvetne in nekrščanske, tako sirovo politične in nemoralne, da se človek, ki to vidi, nehote vprašuje, kako je mogoče misliti, da se da na ta način delati za Kristusa, za razširjenje in utrditev kraljevstva Božjega na zemlji. Taka zaslepljenost je med količkaj razumnimi Kristjani in katoličani popolnoma nemogoče.

Prevzvišeni, ne lastim si pravice govoriti in soditi o tem, kaj ti ljudje v resnici mislijo in hočejo. Edino to smem in moram ugotoviti, da se da tako ravnanje razložiti samo na dva načina: ali gre kljub vsem lepim besedam v resnici le za povsem posvetne, materialne in politične cilje, ki nimajo z vero in Cerkvijo nikake zveze, ali pa imamo tu opravka z bolešno slo po brezobzirnem uveljavljanju lastne premoči in nasilnem vladanju nad dozdevnimi nasprotniki. Druge možnosti za razjasnitev tega tako čudnega dogajanja pri nas ni, razen, če se združi oboje skupaj; v vsakem primeru pa se to usodne napake in zablode, ki bodo katoliški stvari pri nas za trajno samo škodovale, ne morejo ji pa koristiti.

"Velik vzrok" naše needinosti vidite, prevzvišeni, zlasti v tem, "ker nekateri napačno naobračajo načelo "in dubiis libertas" tudi na stvari, ki so izven vsakega dvoma in gledajo v KA tudi le neko strujo katoliškega udejstvovanja, dočim je, KA vendar od papeža in škofa notena in vodena cerkvena akcija, s katero ne sme biti v opreki nobeden katoličan, ki to ni samo po imenu".

Prevzvišeni, zame je KA po temeljni zamisli in konkretnih navodilih papeža tako lepa in našemu času tako primerna, da si iz vsega srca želim njenega razmaha in bi ji z največjim veseljem posvetil svoje moči. Praprčan sem tudi, da misli enako velika večina vseh tistih naših izobražencev, ki tu nekako v njihovem imenu, ali bolje, na mestu njih govori. Če ima morda ta ali oni o tem še premalo jasne ali celo zmotne pojme, so tega krive naše posebne razmere, ne pa njegovo načelno stališče do vere, Cerkve in njene hierarhije.

Ko gre za praktično izvajanje osnovne zamisli in papeževih smernic glede KA, stvar seveda ni več tako preprosta, da bi bil o tem izključen vsak dvom in ^{skromno nesoglasje} ~~in~~ ^{sp}, kot bi sledilo iz Vašega pisma. Tu so mogoče tudi napake, celo usodne napake. Lahko se na pr. zgodi, da pridejo kje v vodstvo KA nepravilni ljudje, ki niso dobro kos tej nalogi, ali pa hočejo to organizacijo zlorabiti za namene, ki so pravi KA popolnoma tuji.

To je tem lažje mogoče, ker gre pri KA za živo, v nekem smislu ofenzivno dejavnost verskega značaja na vseh najrazličnejših področjih praktičnega življenja. Tu je mnogokrat res težko, držati se pravih meja, ki jih ne bi smeli nikdar prekoračiti, ako nočemo da postane iz verske in cerkvene akcije v resnici politična akcija, kar bi pravemu namenu prej ali slej več škodilo kot pa koristilo.

V takih in podobnih primerih je tudi glede KA mogoč razgovor in v skrajnem primeru se celo vidna nesoglasja o tem ne dajo preprečiti. Sklicevanje na škofovsko avtoriteto in dolžnost discipline, ki veže vernike, še ne odstranjuje teh nevarnosti in samo s takimi sredstvi ni mogoče zanesljivo doseči popolne edinosti. Še manj pa je mogoče v takem primeru trditi, da bi bil kdo že samo radi tega, ker je s konkretno KA "v opreki" ^{mo} še po ime-

nu Katoličan.

Prav rad priznam, da zahteva sedanji čas tesnejše povezanosti med cerkveno hierarhijo in verniki, da zahteva več discipliniranosti in več pokorščine. Toda tako daleč, kot pri nas zadnja leta nekateri to predstavljajo in kakor sledi tudi iz Vašega pisma, ta povezanost in dolžnost vendarle ne sega in ne more segati. Saj bi to pomenilo, da se na mesto božje resnice in pravice postavlja zmotljiva in slabožna volja človeka, ~~ki ostane tudi če je škof vendarle človek~~. Ne, ravno za nas katoličane je tako pojmovanje pokorščine popolnoma nemogoče.

Sedanji papež je lani ob Božiču ^{v svet vprašanje o pravih rokah} izrekel kardinalu Verdier-ju prelepe besede: "Resnica je Bog, Boga pa ne ~~smemo~~ ^{moremo} žrtvovati". Popolnoma isto velja o pravici (o vsem, kar je prav). Tudi tega ne moremo in ne smemo žrtvovati, če nočemo s tem Boga zatajiti. Zato treba reči: disciplina in pokorščina sta zlasti danes res nujno potrebni; toda kljub vsej njuni važnosti so neke meje, kjer postane zgolj pasivna vdanost in molk, zlasti za izobraženca, ki vidi napako in nevarnost, slabost in greh.

V takem položaju so danes premnogí katoliški izobraženci pri nas, ki živo vidijo razne težke napake v našem katoliškem delovanju in njih neizogibne posledice. Po svoji vesti morajo opozarjati nanje ter stremeti, da bi jih kolikor mogoče odpravili. Toda za to žanjejo le brezvestno sumničenje in obsojanje. V žmotni veri, da branite ednóst med nami, jim celo Vi sami s svojimi ukrepi otežujete in onemogočate prav tisto delo, ki so ga kot katoličani dolžni vršiti.

Prezvvišeni, tako stojimo pred težko uganko, ki se da komaj za obe strani zadovoljivo rešiti. Vi zahtevate od nas glede KA brezpogojno pokorščino, hkrati pa dajete to prevažno ustanovo v roke ljudem, ki so pokazali toliko ne-
strpnosti, pristranosti, krivičnosti in nasilnosti, da se človek samo še strme vprašuje, kako je kaj takega med nami katoličani spleh mogoče.

Prezvvišeni, niti najmanj se nočem vmešavati v to, komu poverite vodstvo KA. Edino toliko, mislim, smem reči: ako želite, kakor je prav, da bi se katoliški akciji vsi popolnoma prilagodili in kolikor mogoče vsi pri nji sodelovali,

moratá vsaj nekoliko vpoštevati, da smo končno tudi na naši strani ljudje, osebe, vsak s svojimi lastnostmi in sposobnostmi ter s svojimi posebnimi nalogami. Nihče, prav nihče nima pravice zahtevati, da bi morak kdo sebe prav vsega zatajiti, se v vsem slepo podrediti drugim. Te pravice nimate niti Vi, kajti še ^{svh.} ~~svh.~~, ki ste jih Vi postavili na katerikoli mesto.

Sicer pa v resnici niti ne gre toliko za to. Sedanje vodstvo KA pri nas nam, vsaj kolikor je meni znano, ne kaže nikake take ^{podkone} delovne smeri, ki bi mogli o nji reči, da morajo, kakor Vi pišete, stati "v polna skladu" ž njo "vsi, ki se javno nazivajo katoličane in se hočejo katoliško udejestvovati". O tem tudi ni bilo dosedaj med nami nikakega spora, slasti še ni bilo nikdar slišati, da bi kogarkoli od nas vabili k delu v KA in njenih pomožnih organizacijah, pa bi to odklonil. Nasprotno, sedanje vodstvo KA nas je od slehernega dela v njej in njenih pomožnih organizacijah dosledno izključevalo, ga nam prepovedovalo in ga onemogočalo.

Najbolj žalostno pa je, da se ne moremo ubraniti vtisu, kakor da se to vrši z Vašo vednostjo, če ne celo z Vašim pristankom. Ko sva lani o tem govorila in sem se Vam radi tega pritoževal (šlo je za prepoved kulturnega predavanja pri nekem okrožju Zveze fantovskih odsekov), ste me sicer še bodrili, da ne smem popustiti, marveč sem po vesti dolžan delati, ter ste pripomnili, da je vseh teh težav krivo le politično nasprotovanje. Letos sledi iz Vašega pisma in iz razgovora z zastopniki akademskih društev, da tako početje vodstva KA vsaj z molkom odobravate, čeprav ga zopet pojasnujete s političnim nasprotovanjem.

Prezvvišeni, prosim Vas, oprostite mi, ako bom tudi glede tega Vašega pojasnjevanja, odkod to čudno početje sedanjega vodstva KA, popolnoma odkrit. Prepričan sem namreč, da je ta Vaša razlaga popolnoma pravilna, da v resnici ne gre za nič drugega, kot za politična nasprotovanja, za to, da se nekaterim prepreči kolikor le mogoče vsak stik s širšimi ljudskimi plastmi iz našega tabora. Toda, dovolite prevzvišeni, da se vprašam, kaj ima politika opraviti s KA in njenimi pomožnimi kulturnimi organizacijami.

Radi tega, da politiki mene ali kogar koli iz politike in političnega delovanja izključujejo, se naravno ne bomo pritoževali Vam in Vas dolžili kakršnekoli krivde (~~Tudi~~ ni ta stvar danes niti najmanj aktualna). Toda, kako naj z izgovorom, da gre le za politično nasprotovanje, opravičimo, da Vaše, hočem reči, od Vas postavljeno vodstvo KA v tej kakor tudi v njenih pomožnih organizacijah iz političnih razlogov izključuje od dela ljudi, ki so po vsem svojem mišljenju in dosedanjem delu prav posebno poklicani za to?

Prezvzišeni, tu ni zares opravičljivega izgovora, iz te dišeme ^{drugega!} ni izhoda: ali napravite tu red in tako odprete pot k neoviranemu delu ~~KA in njenih~~ ^{vsaj v} pomožnih organizacijah ^{KA} vsem, ki to žele in so zato sposobni in poklicani, ne glede na morebitna politična prijateljstva in razprtije - ali pa morate dopustiti sklep, da je tudi KA in so njene pomožne organizacije v prvi vrsti organ politike, njenih ciljev in voditeljev. V tem primeru pa morate, prevzvišeni, priznati, da je strašna zloraba vere in velik greh, ako kdor koli pravi, da je vsak, kdor ni s ~~tako~~ ^z KA "v polnem skladu", katoličan "samo po imenu!"

Prezvzišeni, ponovno prosim, oprostite mi te odkrite ~~še~~ ^v prav trde besede. Prosim Vas, zamislite se vsaj za hip v dušo kateregakoli od nas, ki zares prav iz srca hočemo biti ne samo vsak zase, osebno dobri katoličani, marveč tudi na zunaj zvesti in živi ⁱⁿ dejavni udje Kristusove cerkve, ki prav kakor Vi, zares ^{iz} srca želimo prave edinosti med nami, ki bi se tako radi z vsemi močmi oklenili KA in v nji ^{67. zoma paup} delali, prosim Vas, zamislite se v dušo kateregakoli izmed nas, ki moramo za vso to dobro voljo in tudi praktično delo že dolga leta prenašati neprestano sumničenje, obsojanje in izključevanje iz naše katoliške skupnosti, za katero nismo nikdar prenehali živeti in delati - pa boste razumevi, da drugače ne moremo in tudi že ne smemo več govoriti.

Predno preidem h koncu, moram pridati še nekaj pripomb o stvareh, ki je o njih posebno težko govoriti, pa so za pravilno presojo tako značilne in važne, da jih ne morem in ne smem zamolčati.

Prezvzišeni, mislim, da se ne motim, ako sodim, da se je skupina, ki ima danes pri Vas največ ve-

Ijave pridobila ta vpliv predvsem z izrazitim poudarjanjem cerkvene avtoritete in brezpogojne pokorščine papežu in Vam kot našemu škofu. To je tudi povsem razumljivo. Težnja po okrepitvi cerkvene avtoritete in večji discipliniranosti vernikov ne odgovarja samo željam in smernicam sedanjega papeža, marveč je, kot sem nekoliko že naznačil, globoko utemeljena v realnih razmerah in potrebah našega časa. Zato tudi v tem pogledu ni in ne more biti med nami nikakih načelnih nesoglasij.

Toda, prevzvišeni, dovolite, da vprašam, ali ne čutite, da pri nas v tem oziru vendarle ni nekaj v redu, da se stvari v resnici drugače razvijajo, kot bi pričakovali in želeli. Ali se Vam ne zdi, da Vaša avtoriteta mnogo več trpi kot pridobiva, ako se vedno znova dogajajo stvari, iz katerih je na prvi pogled očito, kako Vas prav tista skupina, ki Vas navidezno najbolj dviga, v resnici le nasiljuje in žene, da zastavljate svojo avtoriteto za njene blodnje naklepe. Zgodba o Bohinjskem zborovanju, Domu in svetu, letošnjem počitniškem zborovanju itd. so posebno značilne priče za to.

Prevzvišeni, oprostiet mi, če vprašam kar naravnost, kako naj se Vaša avtoriteta varuje, kaj še utrdi, ako Vaš zastopnik pri akademikih v Vašem imenu tako čudno nastopa, kot se je žal tolikrat zgodilo; ali kako ustreza temu namenu, če beremo vsebino Vaše izjave glede članka "Premišljevanja o Španiji" z vsemi značilnostmi ^{se prej} v listu "Mi mladi borci", ali, če se Vaše stališče glede letošnjega počitniškega zborovanja menjava in izpreminja očitno po željah znane ^{ih oseb} skupine.

Prevzvišeni, prosim Vas, verujte mi, da Vam vsega tega ne pripovedujem, ker vi Vas hotel žaliti. To sem storil edino zato, da bi lažje spoznali, kako zgrešena in nevarna je pot, na katero so Vas znane osebe spravile, izbabljajoč Vašo mehko in dobroto za svoje posebne namene.

Prevzvišeni, še to naj pripomnim, da se prava notranja avtoriteta, kakršno berkev in njena hierarhija najbolj potrebujeta in ^{kakršna} je zanje največjega pomena, z vnanjimi sredstvi, kot jih uporablja znana skupina in jih pričenjate uporabljati tudi Vi, ^{formalno} voče ne da doseči. Prevzvišeni, sila, pa naj bo ^{formalno} še tako upravičena in legalna,

ni orožje s katerim bi se mogli zares uspešno boriti za Kristusa in za veljavo njegove Cerkve. Prava moč krščanstva in njegove cerkvene autoritete je povsem drugače, je v resnici in pravici, predvsem pa v živi, dejavni ljubezni.

— • —

Prezvzišeni, ako si vse to, kar sem Vam tu povedal, jasno predočite in premislite, boste morali priznati, da so razmere v našem katoliškem krogu zares hudo bolne. Tako daleč smo že zabredli, da je v tej smeri samo še korak do usodnega razkola ali pa popolnega mrtvila. Saj danes med nami vprav najpotrebnejšega in najbolj aktualnega krščanskega kulturnega in socialnega dela skoro nič več ne opravljamo, marveč ga celo dušimo in preprečujemo. KA, ki toliko o nji govorimo, ^{je} po devetih letih ^{zdr} svojega obstoja za svojo najvažnejšo nalogo ~~dejanske~~ ^{skorajda malo delo} mrtva. Vsa j tisti, ki stojimo proti svoji volji izven nje, ne vidimo skoro nikjer, da bi jo izpolnjevala. Zdi se, kakor da se glavna dejavnost njenega vrhovnega vodstva kaže v vsakovrstnih težavah, ki jih povzroča tisti, ki bi radi po svojih močeh delali za katoliško stvar. Zato ni nič čudnega, če je med našo inteligenco tako malo živega ognja in vesele vneme za delo, ki nas povsod tako nujno vabi in kliče.

Res so danes te žalostne razmere in težave omejene predvsem le na inteligenco na sedežu škofije; toda polagoma segajo tudi na deželo med ljudstvo, in ko se bodo tu razpasle in razbohotele, bo to pomenilo smrt naše katoliške skupnosti in s tem tudi njene dejavnosti in njenega vpliva.

Prezvzišeni, po ^{tem} ~~tem~~, kar smo spredaj videli, ni mogoče dvomiti, da je glavni vzrok teh žalostnih razmer v tem, ker se je med nami mnogo preveč razrasla, da, ker je prevladala struja nekakega katoliškega integralizma, ki ga je že papež Benedikt XV. ostro zavrnil in obsodil.

Prezvzišeni, če pazljivo preberete Nell-Breuningov članek "Integralismus" v Lexikon für Theologie und Kirche, 2. izd. 1933 V. zvezek, se ne boste mogli ~~obraniti~~ spoznanju, da je to, kar se pri nas dogaja in kar povzroča naše največje težave in razprtije, v bistvu povsem točen posnetek te zmotne in nevarne struje. Naj navedem iz tega članka le sledeče stavke: Der Integralismus als relig. Ganzheitslehre will alle Lebensgebiete "aus dem Katholischen heraus" gestalten; ^{er} ~~er~~leugnet oder verkürzt doch die sog.

relative Eigenständigkeit der Kultursachgebiete, erachtet der^{en} Anerkennung als S^{ek}ularisierung, als "Pest des Laizismus", kommt damit mehr oder weniger zur Inanspruchnahme einer *potestas directa* für die Kirche auch über die weltlichen Bereiche der Politik, der Wirtschaft usw. So gerät er auf theol. Gebiet wider^{Willen} in die Nachbarschaft eines häret. Spiritualismus und Supranaturalismus, eines dem Sinne der Kirche nicht gemässen Kl^rakalismus - das gerade ^Gegenteil der echten "Action catholica" - itd." Ako dodamo temu ~~se~~^{iz} Nell-Breuningovega opisa katoliške integralistične struje zadnjega desetletja pred vojno v Italiji, označbo: "Eine kleine, gewante, regsame Gruppe ... suchte die kirchl. Treue der Andersdenkenden zu verdächtigen ...", dobimo res nenavadno točno sliko tega, kar se danes med nami godi.

Pri nas je ta struja postala najbolj nevarna, ker si je znala pridobiti v Vas vplivnega podpornika in zaščitnika. S tem si je namreč nadela videz prav posebne pravovernosti in cerkvene avtoritete, s katero lahko v našem katoliškem taboru vsakogar, tudi najboljše ljudi, ki ji niso po volji, kratko in malo onemogoči, oziroma jim vsako javno delo prepreči ali vsaj obrezuspeši. Iz lastne izkušnje bi Vam lahko navedel več kot dovolj prav kričečih primerov za to. Prezvizišeni, če vse to premisláte, morate uvideti, da s svojo naklonjenostjo krijete in s svojo avtoriteto podpirate nekaj, česar kot škof niti ne bi smeli molče trpeti in dopuščati.

Druga temeljna napaka je v tistem preveč vnanjem, skoraj bi rekel posvetnem pojmovanju Kristusovega kraljestva na zemlji, ki je danes v katoliških vrstah tu in tam precej razširjena. To pojmovanje, ki ga je v današnjih razmerah psihološko sicer kaj lahko razumeti, je vzrok, da se lepa in prepotrebna papeževa misel o izbranih četah, boricah KA sprevrže v povsem vojaško zamisel nekake napadalne armade pod vrhovnim vodstvom hierarhije in njenega generalnega štaba. Nadaljna povsem razumljiva posledica tega pojmovanja je, da se v krščanski nauku skoto popolnoma zabriše zapoved ljubezná do nasprotnika in se namesto nje postavi v ospredje beseda o biču, s katerim je Kristus izgnal prekupčevalce iz templja.

Prav posebno pa vodi ta zamisel ^{v zvezi} s pravkar omenjeno integralistično strujo do tega, da se priznava in odobrava samo en način dela, oz. bolj točno boja za vero in čerkev, vse drugo pa se odklanja kot izraz in dokaz mlačnosti, neodločnosti ali pa celo prikritega zapeljevanja v zmo-to in nepokorščino. In vendar je tako mišljenje in odtod izvirajoče izenačevanje vseh ljudi ter zgolj enostransko ocenjevanje njihovega dela povsem nekrščansko, ker prezira in ubija v človeku prav tisto, ^{vo} v čemer je njegova notranja, krščanska vrednost - njegova osebnost.

Prevzvišeni, dovolite, da Vas v tej zvezi opozorim na članek "Katoliški človek", ki ga je objavil neki XY v 6. številki "Dejanja". V tem članku pisec dobro in prepričevalno pojasnjuje "upravičenost različnih metod in tipov katoliškega človeka" ter kaže, "kak nesmisel je, da si katoličani v medsebojni nestrpnosti in ozkosrčnosti odrekajo pravo katoličanstvo, kakor bi hoteli trditi, da more pogled in podoba enega samega človeka predstavljati v vsej polnosti in veličini celotni značaj Kristusove osebnosti in nauka, kakor da je Kristusov nauk tako omejen in reven, da odgovarja samo gotovemu ustroju človeške duševnosti, kakor da Kristus ni dovolj bogat za vse, ki ga kličejo, naj si bodo še tako različni po svoji duhovni strukturi in potrebah." (str. 201).

Prevzvišeni, lepo prosim, preberite to razpravo, pa boste naše težnje in težave vse drugače razumeli, kot nas najbrž razumete danes in ne boste videli v njih nikake nevarnosti za vero in čerkev, marveč le iskreno in vročo željo, da bi vsak po svojih lastnostih in sposobnostih izpolnili svojo življensko nalogo, ter se tako pripravili na obračun, ki ga bomo morali dajati vsak o svojih talentih.

Zlasti boste tudi razumeli, da delo, ki ga hočemo opravljati, prav v ničemer ne nasprotuje resnični KA, marveč ji le služi in jo - celo, če bi ga vršili formalno izven nje - le podpira in dopolnjuje. Razumeli in verjeli boste tudi, da resnično ne želimo in ne pričakujemo nič drugega, kakor da nas ne bi pri tem našem delu nihče brez potrebe oviral, ali nas celo sumničil in obsojal - tem bolj, ker je bilo vse to delo vedno popolnoma odkrito, vsem dostopno in zato tudi vedno izpostavljená dobro, namerni in pošteni kritiki.

Če dodam še to, da mislo mi svoje struje nikdar posebej organizirali, medtem ko sta obe drugi skupini, ki hočeta nam očitati, da rušimo našo katoliško skupnost, to ves čas intenzivno delali, lahko upravičeno rečem, da je tista svoboda dela, ki sem pravkar o nji govoril, v bistvu vse, kar pri našem sporu gre. Kakor hitro bi te naše tako očitvidno pravilne in upravičene želje zares sprejeli in uvaževali, bi takoj odpadli vprav najvažnejši vzroki in razlogi naše needinosti, mōra, ki sedaj vse tako tlači in davi, bi popustila in začelo bi se zopet živo, zdravo in veselo delo za rewnično rast in napredek katoličenstva med nami.

Prevzvišeni, povedal sem Vam odkrito, pošteno, če hočete brezobzirno vse, kar se mi je zdelo, da Vam je v sedanjih težkih in odločilnih trenutkih nujno potrebno povedati. Nisem storil tega rad in z lahkoto, marveč me je to stalo mnogo duševnega trpljenja. Toda, ker sem bil skoto prepričan, da drugače vsega tega ne boste izvedeli, sem se po zrelem preudarku in ^{zauzetem} posvetu z nekaterimi najboljšimi našimi možmi, odločil, da tvegam tudi še to. Prosim Vas ne zamerite mi tega, marveč verujte, da je tole moje pismo najiskrenejši izraz resne skrbi za bodočnost katoliške stvari pri nas in da v ničemer ne zmanjšuje resničnega spoštovanja in prave pokorščine, ki Vam jo kot svojemu škofu dolgujem in tudi vedno priznavam.

V Ljubljani, dne 9. julija 1938.

J. A. Jozan

NB: Predano dne 9. julija 1938.